

Околіта Світлана-Марія
студентка групи ППМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Науковий керівник: Крамар Ірина
доктор економічних наук, професор
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Svitlana-Mariya Okolita
Student of PPM-51 group
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine
Scientific supervisor: Iryna Kramar
Doctor of Sciences (Economics), Professor
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

СТАНОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ POSITION OF UKRAINIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES UNDER THE WAR CONDITIONS: FINANCIAL AND INVESTMENT ASPECTS

Спектр діяльності підприємств аграрного сектору охоплює виробництво сільськогосподарської сировини та продовольства (рослинництво і тваринництво), їх заготівлю, зберігання, переробку та реалізацію [1]. Земля і праця – це ті фактори виробництва, які завжди були традиційними для України і стали підґрунтям її історико-економічного державотворення, становлення та розвитку. Аграрний сектор забезпечує необхідною сировиною харчову промисловість, без якої неможливе існування усього живого, а, отже, цивілізації в цілому. Завдяки розвинутій аграрній сфері, потужності виробництва якої дозволяють експортувати відповідну продукцію, Україна запобігає голоду в країнах Північної Африки та Близького Сходу, де зернові культури займають місце основного ресурсу для виготовлення продуктів харчування.

Попри повномасштабну війну, яку розпочала російська федерація проти України, наша держава робить усе для того, аби населення інших країн світу не зазнало голоду. Так, за даними Державної служби статистики України [2] у 2021 році спостерігалось рекордно високе значення частки сільського, лісового та рибного господарства у ВВП країни – 10,6% (для порівняння у 2020 році частка становила – 9,3%, а у 2019 – всього 3,0%), що відбулося, зокрема, за рахунок приросту виробництва сільськогосподарської продукції господарствами усіх категорій на 16,4% відносно попереднього року.

За довоєнними прогнозами на 2022-2023 роки, зважаючи на статистику минулих років та за інших рівних умов, доходи сільськогосподарських підприємств потенційно мали тенденцію до зростання, про що свідчить високий коефіцієнт апроксимації ($R^2 = 0,922$). Натомість, на думку заступника директора Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», потенційна пряма шкода, завдана сільськогосподарській інфраструктурі та її активам від початку повномасштабного вторгнення, вже перевищує 6 млрд дол США, а додаткові економічні втрати від війни в аграрному секторі у 2022 році в сумі складають близько 22 млрд дол США. Самі ж доходи сільського господарства та суміжних секторів можуть скоротитися на 35-40% [3].

Варто зазначити, що аграрний сектор є залежним від різноманітних політичних, економічних та інших чинників глобального характеру. Зокрема, 2019-2020 роки характеризуються погіршенням рентабельності діяльності аграрних підприємств та суттєвим

скороченням індексу капітальних інвестицій. Такі тенденції, з-поміж іншого, зумовлені наслідками пандемії COVID-19, і лише у 2021 році відбувся певний «перелом» у напрямку позитивних змін, проте і він тривав недовго.

Рекордні значення доходу від реалізації та чистого прибутку у 2021 році обумовлені, зокрема, високим рівнем індексу сільськогосподарської продукції, зібраної аграрними підприємствами, який становив 122,3% (для порівняння у 2020 році значення індексу було 88, у 2019 – 102,7), що свідчить про рекордний урожай зернових та інших культур. Позитивна тенденція впродовж останніх років спостерігалася і у цінній сфері. Так, у 2021 році індекс цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами, склав 136 % відносно попереднього року (у 2020 – 119,2 %, у 2019 – 92,4 %), що перевищило значення індексу інфляції (110 %) та дало можливість збільшити саме реальні доходи аграрних підприємств. В 2023 році цінова політика цього сектору значно знизилась, і підприємства несуть великі втрати.

Висновки. Отже, ті численні перешкоди розвитку підприємств аграрного сектору, які існували у мирний час, в тому числі обумовлені специфікою галузі, доповнилися ще й воєнними ризиками. В цих умовах надзвичайно важливим є сприяння покращенню інвестиційного клімату як економіки загалом, так і аграрного сектору зокрема, що має стати першочерговим завданням нашої держави при плануванні післявоєнного відновлення. Державі варто підтримувати аграріїв шляхом використання вже наявних інструментів (податкові пільги, кредитування за низькими відсотковими ставками тощо) та залученням нових (наприклад, цифровізація економіки та токенизація активів). І для початку було б непогано врегулювати проблему блокування реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), з якою зіткнулася значна частка сільськогосподарських товаровиробників.

Перелік використаних джерел:

1. Велика Українська Енциклопедія, тема “Україна: сільське господарство”. URL: <https://vue.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Громов О. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів. Урядовий кур’єр. 2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silске-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet/>.